

Artyk Jallynyň artykmaçlygy

Category: Ertekiler, Goşgular, Kitapcy, Söhbetdeşlik, Sözler, Teatr we kino sungaty

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Artyk Jallynyň artykmaçlygy ARTYK JALLYNYŇ ARTYKMAÇLYGY

■ ýa-da meşhur artist bilen iň soňky söhbetdeşlik

Žurnalist Öre Daşgynowyň tanymal döredijilik işgärleri bilen söhbetli makalalar toplumu bar. Ol Türkmenistanyň halk artisti, belli kinoaktýor Artyk Jallyýew bilen hem söhbetdeş bolup, ençeme sowallar bilen ýüz tutupdy. Ýöne bu gyzykly söhbetdeşlik entek metbugatda çap bolmanka, Artyk Jallyýew dünýäden ötdi. Ol türkmen teatr we kino sungatynda özboluşly yz galdyran Artyk Jallyýew bilen bolan iň soňky söhbetdeşlik bolupdy. Bu söhbetdeşlik meşhur artistiň durmuş ýoluny, döredijilik dünýäsini we ömrüniň iň soňky günlerini göz önümizde janlandyrýar.

www.kitapcy.ga saýty hem meşhur türkmen artisti Artyk Jallyýew ýagşylykda ýatlap, onuň bilen bolan iň soňky söhbetdeşligi okyjylaryna hödürleýär.

* * *

Ö.D.: – Artyk Jallyýewiç, ýüzüňize öwýändir öýtmäň, siziň adyňyz Artyk, köp-köp artistlerden siz, dogrudanam, artyk. Siz diňe türkmeniň däl, eýsem tutuş Merkezi Aziýanyň kino artistine öwrüldiňiz. Mahlasy, siz öz ömrüňizde ata-eneleriňiziň dakan şol adyny doly ödediňiz, tüweleme.

A.J.: – He-he-he. Bä!

– «Garaşsyzlyk bize näme berdi?» diýsem, ol telim gezek gaýtalan sowa bolja. Ýöne şol jümleden el üzen bolmaz. Onsoňam, ýurdumyzyň Garaşsyzlygy sebäpli biz, ynha, ikimiz arkaýyn, öz ygtyýarly, isleýşimizçe gürleşip otyrys. Şeýle hem siziň artist hökmünde, köp halklaryň sungat wekilleri bilen

işleşen adam hökmünde bu barada öz garaşyňyz bardyr?!

– Hawa, şol sözden el üzmeli bolmasyn. Ine, gel öz durmuşyndan mysal alayyn. Sowet döwründe daga gidip, ýandak ýatyryp, ejemiz, atamyz hut şonuň bilen peç gyzdyrdardy. Ýa-da tezek ýakardyk. Bular meniň öz başymdan geçen zatlar. Indi, Hudaýa şükür, haýsy öýe baryp, burmany towlasaň, güwläp duran gaz. Öz baýlygymyz indi özümize nesip edip ýör. Görüp otursak, biz öňem juda baý ekenik. Emma şu mahala çenli biz öz türkmen topragymyzyň şeýle baýlygyny bilmeýän ekenik. Indi gör, öz gazymyz, nebitimiz paglap dur. Çölümüzde goýun-guzymyz otlaşyp ýör. Dogrymy aýtsam, öňler gupba dakynyp, keteni köýnek geýmäge, aýal-gyzlarymyz zar boldy. Indi dagyn köçä çykyp, gelin-gyzlarymyzy bir synlap gör, haýsysynda pombarhat köýnek ýada beýleki gymmat bahaly eşik ýok? Hemmesi ýaňy dogam Gün ýaly lowurdaşyp barýarlar. Iň bärkisi, öňler ata-baba musulmançylykda edilýän sünnet toýy, galpak toýy, pygamber ýaş toýy, gurbanlyk diýýä... hemmesinden mahrum bolduk. Emma häzir uçmahda ýaşaýas. Köneki ata-babalarymyzyň gürrüň berýän ertekileriniň döwri indi geldi.

Görogly kyrk ýigidi bilen azat, özbaşyna Garaşsyz döwlet gurjak bolup, Magtymguly ençe ýyllap agzymyzy birikdirjek bolup, näçe jan çekdi?! Hudaýa şükür, garaşsyz ýurt bolduk. Şundan uly bagt barmy? Ine, daş-töweregiňize seredip görüň, asudalyk, abadanlyk. Arkaýyn işleşip ýörüs. Parahatçylykdan ýokary bagt barmy? Onsoň, ine, nirede gören zadymyz, nirä ätlesen şaýollar, demir ýollar, ajaýyp köşkler, zawod-fabrikler, haşamly metjitler, binalar. Hemmesem öz islegimiz, erkimiz bilen bolýan zatlar. Haçan gören zady türkmeniň, bir ýarym million tonna galla almak? Haçan gören zadymyz bir ýarym milliona golaýladyp pagta almak. Bu zatlar şu günümüz, geljekki neslimiz üçin, halkymyz üçin edilýän zatlar. Hudaýa şükür, indi Aşgabady, Türkmenistany, Baýdagymyzy dünýän hemme ýerinde tanaýarlar. Biziň buýsanjymyz, mertebämiz, gör, nähili beýige galdy. Garaşsyzlygyň beren bagtyny sanap tükeder ýalymy?

– Indi Artyk aga, özüňize geçeli. Ýylyňyz näme?

– Meň ýylym goýun. «Ýylym näme?» diýsem, ejem, «Erik bişende bolupdyň, oglum!» diýýär. «Erik her ýyl bişýär-dä, haýsy ýyl?» diýsem, «Açlyk ýyly» diýerdi. Indi hasaplap otursam, ýylym goýun, 1932-nji ýyl bolýar.

– Doglan ýeriňizem aýdaýsaňyz?!

– Doglan ýerim – Bagyr-Daşgalada. Aslymyz Ýasmansalykdan, ejemem-kakamam daýhan maşgalasyndan. Ikisem bakyýete ýaňyrak gitdiler. Biri 85, beýlekisi 75 ýaşap dünýäden ötdüler. Ömürlerinde kolhozçy bolup işlediler.

– Maşgala durmuşyňyz?

– Maşgala ýagdaým şeýle: aýalym bar – Wera. Iki gyzym, bir oglum bar. Bäş-alty agtygym, çowlugymam bar.

– Tüweleme. Maşgalaňyzda öz käriňizi dowam etdirýän barmy?

– «Ata kesbi ogla halal» diýýärler. Men şü artistlige çagalarymyň hiçisiniem iberjek däldim. Näme diýeňde, gowy artist, gowy režissýor bolmak juda kyn zat. Ortalyk bolmak nämä gerek? Şoň üçin oňa özümiň hiç hili islegim ýokdy. Ýöne oglum uniwersitetiň 3-nji kursuny taşlap, menden soraman, Moskwa gidip okap geldi. Indi 2-3 sany kino etdi. Kinosyny görüp gaty guwanýan, dogrudanam, şol nakyla mynasyp boljak.

– Hawa, ogluňyz Saparmuhammet Jallyýew indi kino sungatynda özüni görkezip başlady. Tüweleme! Maşgalaňyz bilen bagly bir sorag: Öýüňizde kim hojaýyn?

– Hojaýyn gelnejeňiz (hezil edip gülýär). Hojaýyn ol, nahar bişirýär, çörek bişirýär. Hojaýyn bolmasa, öý boş. Galan işleri özüm alyp barýan, hojaýynçylygy oňa berdim. Soňabaka hasam şeýle (gülýär).

– Artyk aga, şu ýerde bir sorag gelip çykýar. Size, ana, kinostudiýada «Kino hanlarynyň kerwenbaşysy» diýen portretem

ýasapdyrlar. Özüňiz-ä kino artistleriniň hany, öýde-de hanlygy aňsatjak gelnejeme beräýipsiň-ow?

– Şeýle bir ýagdaýlar bolýa. Ine, «Şükür bagşyda», başga-da köp kinoda han roluny oýnaýan. Bol-bol, Artyk Jally bol, kino gutarýança. Eliňem ýuwup durlar, naharam gelip dur. Obrazdan çykmany däl. Aşagyň halyly, kaşaň eşikli, diňe han bolup oturmaly. «Şükür bagşyda-ha» birbada iki han bolmaly. Ýöne munuň soňunyň emmajygy bar. Kino gutaryp, öýe gelýän welin, 3-4 aý şol obrazda gidýän-dä. Gyşaryp ýatyrsyň öýde, «Hojaýyn, hany bir çay gaýnat» diýseň, «Näme öz eliň ýokmy, goýaý kitiri» diýýä weli, «bä, kino gutaran eken-ow» diýip, şonda bilip galýaň (gülýär).

– Ýogsam, öýde-de han bolasyňyz gelýärmiz?

– Bolasym gelýär weli, bolduranoklar...

– Siziň halypaňyz?

– Meniň esasy halypam öz kakamdy. Jally aga diýseler, bu töwerekde hemme ony tanardy. Bagyryň, Gökjäň, Ýasmanyň ilaty ony gowy bilerdi. Ol ertekiçidi. Hudaýýoly, toý-tomgy bolanda, hökman kakamy äkiderdiler. Gün ýaşandan, tä, Gün dogýança, ony diňläp, adamlar agzyna bakar oturardylar. Köne gürrüňlere ökdedi. Indi pikir edýän, meniň artistlik ukybym kakamdan gaýdýan ekeni. Aty gowy münardi. Özem ömründe eline pil alyp, işläň adam däl. Elmydama dagda awçydy, garawuldy. Tutuş ömrüni dagda, düzde geçiren adamdy, hakyky awçydy. 85 ýaşap, görgüli, ýogaldy.

– Siziň şägirdiňiz?

– Ak ýürekden ynanyşym, bir-ä şägirdim Aman Ödäýewe, geljegi bar, ikinjem şu wagt meni juda begendirýän bir artist bar, Muhammet Bekiýew diýilýän. Ýene Kerim Annanow, Çary Işanguly bar, geljekleri uly. Şeýle şägirtler barka, özümü juda bagtky saýýaryn. Bular gaýtalanmasyz rollary oýnaýarlar.

– Mekdep partasyndan kim bolmagy kalbyňyzda beslediňiz?

– Dogrusyny aýtsam, meniň artist bolmak eger-eger küýümde-de ýokdy. Bar pikirim, otly ýolda sürüji-maşinist bolmakdy. Aşgabatda tehnikum bardy, demir ýol ugrundan, ekzamen tabşyrdym, mundanam ýykyldym. Indi näme etjegimi bilemok. Demir ýol uçilişesi bar, hol piwo zawodyň ýanynda. Şoňa girjek boldum, mundan-da matematikadan ekzamen tabşyrmaly diýdiler, onsoň oňa-da barmadym. Soň: «Indi nirä gitmeli?» diýip gelýärkäm, bir tanşym: «Artyk, Daşkentden teatral institutyna okuwa girizmek üçin mugallymlar gelipdirler, seni gördükleri alarlar» diýdi. Aý, bir ýere girsek yrza bizem, bardym. Daşkentden gelen bir professor eken, gördi-de: «Sen, tüýs artistlik üçin doglan, sen tüýs obraz döredip biljek» diýdi. Aý, gel, bir ýyl, ýarym ýyl synanyp göräýeli – diýdim. Onsoň Daşkende äkitdiler. Aý, bir ýyl okap başga instituta girerin – diýip gidiberdim. Ata-eneme-de aýdamok, artistlige gidýän diýip. Bardym welin, hemme yöne «Aý, sen talantly, boýuň-syratyň gowy, ussatlygyň bar» diýip öwürberdiler. Onsoň garaz, şeýdip 1951-nji ýylda-da gutaryp gaýtdym. Indi häzir, şu ýaşymda «Artyk Jally, kim boljak?» diýseler, dogrudanam «Artist boljak» diýerdim.

– Siz belli kino aktýory hökmünde Türkmenistanyň kino sungaty barada nämeler aýdyp biljek?

– Dogrusyny aýtsaň, türkmen kino sungaty döräli bári uly işleri bitirdi. Yöne, olaryň köpüsi Sowet döwri üçindi. Ol döwür bolsa hakykaty ýoýup görkezmeği talap edýärdi. Şeýle-de edildi. Her niçik-de bolsa, türkmen kino sungatynyň hamyrmaýasyny döreden ussatlarymyzy inkär edip bolmaz. Olar kimler? Alty Garlyýew, Durdy Sapar, Gulluk Hoja, Gulkişi Gulmyrat, Mälikguly Kepban, Hajy Annamämmed, Hommat Müllük, Muhammet Çerkez, Baba Annan... başga-da birtopar ussatlar bar. Şolar türkmen kino sungatynyň ilkinji kerpijini goýan adamlar, arman, şu günki Garaşsyzlyk döwrümizde hem ýaşan bolsadylar, onda olar täzedem dem alyp, has-da ajaýyp rollary dörederdiler. Arman, olar yok. Şol kino sungatlarymyzyň

ägirtleri hakynda kitapçalar ýazylsa kem däl. Indi biz kino artistleri olaryň arzuw edip ýetibilmedik, döredip bilmedik zatlaryny döretmeli. Häzir bize Garaşsyzlygymyzy wasp edýän, azat, erkin, bitarap döwletimiziň gülläp ösýän durmuşyny görkezýän kinolar gerek. Türkmeniň beýik taryhy bar. Beýik şahsyýetleri bolupdyr. Ana, şolaryň obrazlaryny görkezýän, ýokary hilli kinolar gerek.

– Birinji gezek haýsy kinoda oýnadyňyz, ilkinji döreden obrazyňyz?

– Men birinji gezek Alty Garlyýewiň «Aýna» kinofilminde Hojamyň roluny oýnadym.

– Jemi näçe filmde oýnadyňyz?

– Hemmesini hasaplasaň, 200-den gowrak filmlerde oýnadym. Şolaryň 20-si Özbegistanda, 15-den gowragy Täjigistanda, 5-6-sy Gyrgyzystanda, ýene-de Azerbaýjanda, Belorusda, galanlary öz Türkmenistanymyzda. Gazaklaryňam 5-6 kinofilminde oýnadym. Ilki olaryň Aşymow diýip, bir režissýory çakylyk iberipdir. Bardym. «Bäý, diýdim. Özbekde, tatarada, täjikde oýnabam ýörün welin, gazaga sypatam gerek, men gazaga meňzämog-a» diýsemn ýaňky režissýor: «Žok, Artyk aga, meňzederis, senden gazak ýasaýmen» diýdi. Onson onuň görkezmesi bilen iki gözümiň gapdalyndan plastyr bilen ýelmäp, ýokaryk çekdirdiler, gözlerimiň gabaklary sozulyp gitdi. Soňra sakalam geýdirdiler welin, aýnada görsem, özümi özüm tanamok, dogrudanam, gazak bolaýypdyryn. (Gülüşýäris). Olaryň bir kinosynda Garahan diýip bir gahrymany bar, şonuň obrazyny oýnap gaýtdym şo gezek.

– Ýaramaz häsiýetli rollarda oýnalanda, tomaşaçyda şoňa bolan gahar-gazap döreyär. Siz bolsa, köplenç, şeýle rollarda oýnamak bilen halka özüňizi ýigrenendirin öýdeňzokmy?

– He-he-he. Köp ýerde maňa şu soragy berýärler. Bir gezek Baba Annan ikimiz Köneürgençde köpçülik bilen duşuşdyk. Biri turup: «Näme üçin Baba Annanow hemişe gowy rolda, Artyk Jallyýew bolsa, mydama ýaramaz adamyň rolunda çykyş edýär?» diýdi.

Hemmämizem gülüşdik. Dogrudanam, şeýle. Artistleriň köpüsi gowy häsiýetli rollary ýerine ýetirýärler. Ýaramaz häsiýetli obrazy ýerine ýetirýänler seýrek bolýar, oňa özboluşly sypatlar gerek.

Ine, «Aýna» kinosynda guýy zäherlenýär, mallar gyrylýar. Onam menden görýärler. Bu kinony Tejende görüp otyrkak, gapdalynda oturan ýaşuly meniň obrazyma agzyndan gelenini diýdi. Hydyr Derýaýewiň adybir romany esasynda döredilen «Ykbal» kinosynda hem meniň oýnaýn rolum Halnazar baý atylanda, ok telpege degip, pyzylp gidýär. Yzymda kino görüp oturan biri: «Sah, telpekden däl, maňlaýdan atmaly eken!» diýip gygyrýar. Öňler, dogrymy aýtsam, ilki düşen kinolarymda birhili bolardym, özüme sögülyän ýaly. Indi weli, begenýän. Eger-de men rolumy gowy oýnamadyk bolsam, meniň obrazymy köpçülik beýle ýazgarmazdy.

– Birnäçe kinolarda at çapysyp, böküp-münüp düşýärsiňiz. Arasynda atdan tüwdürilip gidýän ýeriňiz bar. Şol özüňiz-maý, Artyk aga?

– Eýsem näme? At çapýanam, böküp-münüp düşýänem özüm. «Laçyn» ýaly kinofilmlerde atdan agdarylýanam özüm. Men şunça kinoda oýnadym, emma ne özbekde, ne täjikde, ne beýleki ýerlerde at bilen iş salşylanda, öz ýerimi kaskadýora beremok. Ýagny, kinoda howply, çylşyrymly epizodlar surata düşürilende, artistiň ornuna, şol ugurdan taýýarlykly, sportsmen oýnaýar, şoňa kaskadýor diýilýär.

– Diýmek, siz sporty hasam gowy görýärsiňiz-dä?

– Hawa. At çapysygy hem sport ahyry. Meniň özüm bolsa, ýaşlykdan atçapar. At çapmagy, böküp-münüp düşmegi gowy görýärdim. Sportuň ýene bir görnüşini, fehtowaniýa bilen iş salşmagy, ýagny, gylyçlaşmagy hasam halaýardym. Okaýan döwrümüzde sport zala girsem, elimden gylyç düşmezdi.

– 200-den gowrak dürli obrazy döredip, kinoda oýnamak az-küş zat däl. Indi şol rollaryň içinde özüňiziň iň gowy görýän obrazyňyz haýsy?

– Aslynda, döreden obrazlaryňam edil öz çagalaryň ýaly bolýar. Olaryň hemmesini gowy görýärsiň. Şeýle-de şolaryň içinde özüňe has mähirlijesi-de bolýar. 200-den gowrak döreden rollarymyň içinde 50 çemesini juda gowy görýän. Olaryň içindenem saýlamaly bolsa, «On ädim gündogara tarap», «Öz obamyň adamlary» kinolaryndaky hem özbekleriň goýan «Şok» atly kinosyndaky döreden obrazlarymy tüýs ýüreginden gowy görýärin. Ýöne meniň özüme has golaý oýnan rolum «Şükür bagşydaky» Çapyk han, onsoňam Mämmetýar han. Şonda men tüýs özümi oýnadym.

– Ýaňy sözüňizde «has mähirlijesi» diýdiňiz. Näme olaryň «mähirsizem» bolýarmy? Bä-ä, nämüçin beýle bolýar. Şol kinolaryň senarisini halaňzokmy? Ýa başga sebäpleri barmy? Ýürege jüňk bolmadyk zady oýnamak – islemeýän naharyňy iýen ýalyrak bolmaýarmy ol?

– Öre Daşgyn, seniň bilen şeýle iç döküşip gürrüň edip otyrys, indi saňa aýdaýaýyn, ýöne hemme ýerde gürrüň edip ýörme. Näme diýsene, käte şeýle bir rollary tabşyrýarlar. Ol rol saňa mynasyp däl, seniň içjek suwuň däl. Şol rol ýüregiňe ýakyn bolmaly. Režissýor seniň öz häsiýetiňe golaý roly saýlap bermegi başarmaly. Ýagny, sen şol roly oýnaňda, gül bolup açylmaly. Rol seni, sen roly açmaly. Ine, dogrusyny aýdaýaýyn, «Küştçi» («Grossmeýsyer») atly komediýada Jeren Durdyýewa bilen «söýşüp» oýnaýaryn. Tüýdügem çalyan. Jeren juda gowy aktrisa, gül ýaly oýnaýar, oňa hiç hili söz ýok. Kinonyň senaristem gowy. Millet kinony görüp, çapak çalyp gülýär. Şonda oýnan rolumy göwnüm ýetmänem duranok, ýöne ol maňa laýyk däl, şol rol meniňki däl. Başga-da käbir rollarda şeýle. Ýogsam, senarisini okap, öz roluňy öwrenýärkäňem, şol roluň özüňki däldigini bilýärsiň. Emma režissýor ýörite bellänsoň, işsiz ýatmaýyn diýip oýnalaýýar. Rol alman ýörseňem, olam gowy zat däl. Şeýdip oýnalsa-da oýnalgae weli, «Şükür bagşydaky», «Öz obamym adamlary», «On ädim gündogara tarap», «Laçyn» kinolaryndaky ýaly öz häsiýetiňe golaý, düýpli rollar bolsa, ana, şolarda oýnasaň. «Küştçi» ýene gowy, emma oýnanyma juda ökünýän rolum-da bar.

– Ýogsa-da siz dünýä meşhur bolan «Şükür bagşy» kinosynda-da oýnapdyňyz. Ol – türkmen sazyny belende göterýär. Iň esasy-da gapma-garşylyklary parahatçylyk ýoly, sungatyň üsti bilen çözmegi ündeýär. Şu ideýa hut şu günlerem bütin dünýäde derwaýys, möhüm meseleleriň biri. Size şol kinoda birbada iki rol ýerine ýetirmek kyn düşmedimi?

– Dogry, juda kyn boldy. Bir filmde men-men diýen 2 hanyň roluny ýerine ýetirmek ýeňil däl eken. Şu ýerde bir aýratynlygy nygtasym gelýär. Olaryň ikisi-de han bolsa-da, hersiniň öz häsiýeti, öz aýratynlygy bar. Bir obrazdan başga bir obraza geçmek – ine, şu çylşyrymly zat. Ahmal bolsaň, iki obrazda meňzeşlik gitmegi mümkin. Ýöne režissýoryň töwekgelçiligi, ýitiligi netijesinde şu dürli häsiýetdäki han obrazlaryň ikisine-de abraý bilen hötde gelmek başartdy.

– Häzir kinodaky häsiýetler hakynda gürrüň çykdy welin, indi özüňize geçeli, Artyk aga! Siziň özüňizde gowy görýän we erbet görýän häsiýetleriňiz barmy?

– Bar. Meniň özümde erbet görýän häsiýetim – gyзмаçlygym bar. Nemeräk, gyşygrak söze-de birden gyzyberýän. Erbet görýän şol häsiýetimi. Ine, gürleşip otyrkak, biri bolgusyz gürrüň etse, durubilemok, derrew magadyna ýetjek bolýan. Ýogsam, näme işiň bar, otur-da giňlige salyp welin, bolanok. Şu häsiýetimi näçe ýyl bäri özümde aýyrjak bolýan, emma...

Halaýan häsiýetim gowy görýän ýoldaşlarym bilen çay başynda degşip-gülşüp oturmak. Maňa uly bolsun, kiçi bolsun, parhy ýok, üm alyşýan adamlarym bilen dil tapyp, gülşüp oturmagy başarýan.

– Öz şöhratyňyza guwanýarmysyňyz?

– Il içinde bolanymyzda, «Hanha, Artyk Jally!» diýip barmak çommaldýarlar. Ol – kinoň şöhraty. Öz şöhratyma däl-de, kinomyň şöhratyna guwanýan. Öz oýnan rollarymyň şöhratyna guwanýan. Bir ýerde «Aşyr», ýene bir ýerde «Çapyk han», ýa-da «Mämmetýar han» diýýärler. Öz adymy tutýan gaty az. Şol

kinolary halk ýadynda saklasa, ine, şol guwandyrýar.

– Artyk aga, siz geçirimlilik etmäge ukyplymy?

– Gaty ukyply. Düýn biri bilen gygyryşsamam, bu gün gelip, «Bäý, şeýle bolaýdy-ow» diýse, men derrew gujaklaşýan onuň bilen. Men birinden kine saklap, içimi çişirip ýören adam däl.

– Artyk aga, ýene-de hemmä berýän bir soragymyz bar. Söýgi näme? Oña garaýşyňyz nähili?

– Gowy sorag. Söýgem hil-hil bolýar. Käsi nahar iýmegi söýýär. Käsi daglara seýil etmegi, käsi surat çekmegi söýýär. Biri jaý salmagy söýýär. Söýginiň gowusy, zenana bolan söýgi! Men juda söýýän adam. Ha-ha-ha!

– Kimler bilen söýüşdiňiz? Şonam aýdyp beräýseňiz.

– İçimi dökdürjeg-ow sen. Gaty köp zenan bilen söýüşdim... kinoda.

– Diňe kinodamy?

– Diňe kinoda. Men durmuşda hem söýüşdimem, söýgime-de ýetdim. Aýalym – Wera gelnejeň, şonuň bilen söýşenimi özüme uly bagt bilýärim. Şu güne çenlem ony söýýän. Meniň şu derejä ýetmegime-de ol sebäp boldy.

– Kino sungaty ýazyjylar bilen gös-göni bagly bolup durýar. Siziň gowy görýän ýazyjylaryňyz?

– Kerim Gurbannepesow. Ol ýüregimde ýer alan adam. Özünem gowy görýän, goşgularynam. Onuň bilen kän gatnaşdym, kän tirkeşdim. Ol bir şahandaz, ýok ýerden gülki tapýan adamdy.

– Eserlerini gowy görüp, tirkeşen ýazyjy-şahyrlaryňyzdan başga-da barmy?

– Bar. Gurbannazar Ezizow, Abdylla Myradow dagy. Olar bilen ençe wagt duz-emek bolduk. Ýazýan zatlaryny Bagyra, öýümize gelip okaşardylar. Gurbannazar bilen-ä köp zatda ýürekdeş.

Ýene bir zat: onuňam gözi gökdi, meniňem.

– Irden turanyňyzda, maşk edýärmisiňiz?

– Meniň maşkym pil bilen ýer agdarmak. Her gün ir bilen sagat 6-larda turup, 50 metr çemesi ýer agdarsam, hezil edip maşk etdigim şol.

Oraz Akmämediň bir spektakly bardy, men ony Daşoguz teatrynda režissýor bolup işleýärkäm goýupdym. Birini işden kowjak bolýarlar welin, «Hossaryma aýdaryn» diýýär. Ýöne «Hossaryma aýdaryn» diýip ýörensoň, «How, munuň hossary kimkä? Birden uly adam bolaýmasyn» diýýärler. Oýnuň soňunda ahyry ýaňka ýalbarýarlar. «Hossaryň adyny bir aýtsana» diýip. Bi-dr egni pilli gelýä-de: «Yňa, meniň hossarym» diýýä. «Bu işden kowsaňyz, şundan-a kowmarsyňyz, ýer depmekden» diýýä. «Meniň hossarym – şu pil» diýýä. Meniň hossarynam – pil!

– Içiňiz gysýan wagty bolýarmy? Şonda näme edýärsiňiz?

– Ýene şol sözümi gaýtalaýan. Içim gyssa-da, kelläm agyrsa-da, begensemem ýer depýärin, pil bilen.

– Kurorta ýa-da deňiz boýuna dynç almaga gidýärmisiňiz?

– Bir kino, adatça 3-4 aýlap surata düşürilýär. Şondan soň meniň kurortym – öz öýüm. Bagyram edil kurort ýaly ýer.

– Aýdym aýdýarmysyňyz?

– Baba Annan bilen bir ýere duşuşyga gitdik. Aýdymy ikimizem aýdamyzok. Bir Baba Annana «Aýna» aýdymyny aýdyp beriň» diýip haýyş edýär. Olam: «Wah, men aýdym aýdamok-da» diýse, ol: «Wiý, kinoda aýtdyňyz-a» diýýär. Onsoň biz kinoda aýdymçynyň sesini berip emel edýänimizi düşündirdik. Käte hiňlensegem, il ýanynda aýdym aýdan adam däl.

– Onda hiňlenip beräýiň, Artyk aga!

– Ýok, ýok how (gülýär), hiňlen diýme maňa.

- Siz durmuşda nähili zatkara begenýärsiňiz?
- Bir kinony gutaranyňdan soň, ony halk bilen göreniňde, olaryň ýüreklerinden tursa, meniň üçin şondan uly begenç ýok. Artistiň iň uly begenji tomaşaçylaryň çapagy. Her kinodan soň, çapak çalyrsa, şoňa her gezegem begenýän.
- Dünýäde iň gowy görýän pişäňiz, güýmenjäňiz?
- Ýene şol sözi aýdasym gelýär. Pil. Ýer depmek. Gülleri, baglary suwarmak. Agaçlary timarlamak.
- Gowy görýän naharyňyz?
- Ajyksam hemmesinem gowy görýän. Ýöne mäs naharyny, mäsewäni hasam halaýan. Gatyklap dagyn iýseň hezil-dä.
- Seniňçe, taryhda ýa-da eserlerde iň gowy, iň owadan zenan kim?
- Taryhyny beýlekini bilemok. Ýöne iň owadan zenan – öz gelnejeň! (Gülýär). Owadan zenan köpdür, ýöne özüňki ýaly has owadan aýal hiç ýerde ýok!
- Gowy görýän reňkiňiz?
- Gowy görýän reňkim – keteniniň reňki. Gyzył, gök reňkli keteni bolýar. Şu iksini garyp, alybýan ýaşyl reňki – keteniniň reňkini juda gowy görýärim.
- Gowy görýän gülüňiz?
- Bägüli gowy görýän. Men sähel howa maýyl bolsa, daşarda ýatýan. Şonda jibir-jibir edişip, bägüliň başynda ýarygije bir guşlar saýraşýar. Şeýle lezzet alýarsyň.
- Artyk aga, siziň howlyňyzda her hili owadan reňkli owadan bägüller gögerişip otyrlar. Şolary özüňiz ýetişdirdiňizmi ýa başga birine ekdirdiňizmi?
- Öz elim bilen ekdim. Gapdalyndaky miweli agaçlary-da,

dermanlyj ösümlikleri-de özüm ýetişdirýän. Başga biri ekse, goý, ol dogan-garyndaşyň bolaýsyn, gadyry bolanok. Özüň ekip, idedip ýetişdirseň, onuň lezzeti-de aýry.

– Siz baýmy, Artyk aga?

– Elbetde. Ýüregim juda baý. Öýüm bar, oglum-gyzym bar, aýalym, agtygym bar. Janym sag, ilim rahat. Ine, meniň baýlygym!

– Eger üç dilegiňi bitirjek diýseler näme dilärsiňiz?

– «Ýene bir on-on oki ýyl ýaşamaga möhlet ber» diýip, uzak ýaş dilärdim. Şeýle-de ýene 2 sany filmde türkmeniň belli şahsyýetleriniň roluny oýnamagy we il-günüme döwlet-rysgal, abadançylygy dilärin.

– Öz çagalaryňyza nähili wesýet edýärsiňiz?

– Düýpli sorag. Çagasyna «erbet bol» diýip, hiç bir ene-ata aýtmaz. Meniň wesýetim şeýle: adam bolmaly. Adamyň gadyryny bilmeli. Magtymgulynyň şu sözlerini aýdasym gelýär:

«Adam bolup adam gadryn bilmeýen,
Andan ki bir otlap ýören mal ýagşy».

– Häzirlikçe iň soňky sowal: Indi kinoda näme döretmek niýetinde?

– Saglygym gowy bolup dursa, «Türkmeniň ertekisi hakykata döndi» diýen ideaýany görkezýän kinony düşüresim gelýär.

Häzir Kakow Orazsähedow din barada bir kinony surata düşürip ýör. Şonda ak sakgally, ak eşikli ýaşuly aýdyjynyň roluny ýerine ýetirýärin. Tiz wagtdan ekrana çykmalý.

Özbek doganlarymyzyň bir kinosyny oýnap gutardym, indi ýene bir kinosyna çagyryýarlar. Buhara emirleri barada. Saglygym gowy bolsa, dogar aý Özbegistana gitmeli. Ýene-de täzedan bir eýranlylar bilen işleşmäge taýýarlanýas. Eýranly türkmenleriň durmuşy barada düýpli kino bolmaly. Şonda-da nesip bolsa, oýnamaly.

■ Jemleme ýerine

Men onuň bilen soňky gezek duşanymda, ol öňkülere garanda, ynjalyksyz görüldi.

Pälwansypat ýaşuly hassahana gitmäge şaýlanyp duran eken. Onuň ýüz-gözlerini içgin synladym. Eti-gany ýerinde. Gözleriniň röwşeni ýiti. Baş agyryp, baldyr syzlaman bolarmy? Özüniň aýtmagyna görä, ýürek birneme ynjalyk berenok. Beýle kişilere heý-de, ýürek ynjalyk berermi? Onuň küý-pikiri döretmek. Türkmeniň kino sungatynyň örüsini giňeltmek. Garaşsyzlygymyzyň artykmaçyklaryny taryp etmek, özbaşdaklygymyzyň gadyryny bilmek. Ile ýagşylyk etjek bolsaň, il-günüň alkyşyny aljak bolsaň ýürege agram salynýar, kelle döwülýär. Siziň ýüregiňiz entek-entek sagat ýaly gürsüldesin dursun! Ençeme ýyllap bu topragyň üstünde arzuwlap ýeten Garaşsyzlygymyza guwanyp, hözirinu görüp, ajaýyp obrazlar döretmek nesip etsin, Artyk aga!

Söhbetdeş bolan: Öre DAŞGYNOW.

edebiyatwesungat_2000 Söhbetdeşlik